

ระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติ ในเขตกรุงเทพมหานคร*

PUBLIC PERCEPTION LEVEL OF DISASTER PREPAREDNESS IN BANGKOK

พรสวรรค์ จันทน์สมวรกุล*, ณรงค์ ไปวันเสาร์

Pronsawan Chansomworakun*, Narong Phaiwansao

นักวิชาการอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Independent Scholar, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: K21022521@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติ จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5.46 ล้านคน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย ค่าเอฟ ค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ในภาพรวมการรับรู้ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติหรือสาธารณภัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ก่อนเกิดภัย มีระดับการรับรู้สูงสุด ค่าเฉลี่ย 3.75, รองลงมาหลังเกิดภัย มีค่าเฉลี่ย 3.71 และน้อยที่สุดระหว่างเกิดภัย มีค่าเฉลี่ย 3.60 2) การเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกันทุกปัจจัย ข้อเสนอแนะในการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติ ควรมีนโยบายให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ แนวทางในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภัยหรือคาดว่าจะเกิดภัย และนโยบายจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ การวางแผน การจัดหน่วยงานรับผิดชอบ เมื่อเกิดภัยพิบัติ การเข้าช่วยเหลือ การฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ รวมถึงการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนเพื่อแจ้งเหตุภัยพิบัติ

คำสำคัญ: การรับรู้ของประชาชน, การเตรียมการ, ภัยพิบัติ, สาธารณภัย

Abstract

This research aimed to 1) study the public perception level of disaster preparedness in Bangkok and 2) compare the public perception level of disaster preparedness towards disaster preparation by different personal characteristics. The research design was quantitative research. The population used in this study was 5.46 million people in Bangkok. A sample of 400 people using simple by accidental sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with F-value and t-value. The results of the research found that: 1) Overall, the perception

of people in Bangkok towards disaster or public disaster preparation was at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level, ranked from highest to lowest as follows: before the disaster The highest level of awareness, with an average of 3.75, Next highest after the disaster had an average of 3.71 and the lowest during the disaster had an average of 3.60. And during the disaster, with an average of 3.60. 2) A comparison the public perception level of disaster preparedness towards disaster preparation by gender, age, education level, marital status, occupation, and average monthly income which were different. Found that they were not different in any factor. Recommendations for disaster preparedness: There should be policies to educate people about disasters and their impacts. And policies for disaster prevention and mitigation planning by planning, assigning responsible agencies in the event of a disaster, providing assistance, and post-disaster recovery. Including building community networks for reporting disasters.

Keywords: Public Preparation, Preparedness, Disaster, Public Disaster

บทนำ

ภัยพิบัติหรือสาธารณภัย เป็นภัยคุกคามที่ทุกประเทศต้องเผชิญ สร้างความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ภัยพิบัติส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายตัวของเมือง เข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น ทำให้ภัยธรรมชาติมีความถี่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น (กฤติกา สุขสงวน., 2562) สำหรับภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร กองนโยบายและแผนงานได้รายงานถึงภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร มี 5 ประเภท ได้แก่ น้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว โรคระบาด และฝุ่น PM 2.5 (กองนโยบายและแผนงาน สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2565) จากสถิติภัยพิบัติแต่ละประเภทในรอบ 20 ปี ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศ และสร้างความเสียหายในทุกมิติ คือ อุทกภัย โดยเกิดรุนแรงที่สุดในปี 2554 และต่อมาในทุกปีปัญหาอุทกภัยเริ่มเกิดขึ้นบ่อยครั้ง กระจายไปยังทุกภูมิภาคและมีระยะเวลาประสบภัยยาวนานมาก โดยเฉพาะพื้นที่ประสบภัยซ้ำซาก ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน นอกจากนี้ภัยสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อประชาชนเจ็บป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก คือ ภัยจากโรคระบาด โรคติดต่อ เช่น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ (เอช1เอ็น1) โรคไข้หวัดนก โรคฉี่หนู โรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือโรคซาร์ส (กองอนามัยฉุกเฉิน กรมอนามัย, 2566)

สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยของโลกและประเทศกำลังเผชิญกับปัญหาที่มีลักษณะเชื่อมโยงซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินในวงกว้าง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดภาวะลมฟ้าอากาศแปรปรวน ระดับน้ำทะเลของโลกสูงขึ้น เกิดภาวะแล้งจัด พายุหมุน การกัดเซาะชายฝั่งทะเล อุทกภัยขนาดใหญ่ ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก โรคระบาด รวมทั้งการเกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีภัยที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ ไฟป่าและหมอกควัน ซึ่งล้วนเป็นสาธารณภัยที่จะต้องเผชิญ ในปัจจุบันและมีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคต อันส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาธารณภัยของประเทศไทยทั้งที่เกิดจากเกิดจากธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ มีปัจจัยหลักมาจากสาเหตุหลายประการ สาเหตุจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินโคลนถล่ม แผ่นดินไหว พายุฤดูร้อน มีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การใช้

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่จำกัด การขยายตัวของชุมชนเมือง และภาคอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพภูมิอากาศของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง สภาพอากาศแปรปรวน อากาศร้อนจัด และหนาวจัด หรือมีฝนตกปริมาณมากเป็นเวลานาน ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมหนักและแผ่นดินถล่ม ซึ่งสาธารณภัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน ชุมชน และของรัฐ (ผกา มาศ ภูประดิษฐ์, 2564) แผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2565 เพื่อให้กระทรวง กรม องค์กร หน่วยงานของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคส่วนต่าง ๆ ดำเนินการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจัดการความเสี่ยง จากสาธารณภัยของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งประกอบด้วย ส่วนแรก การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ และส่วนที่สอง การจัดการสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ประเทศมีมาตรฐานในการจัดการ และพร้อมรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ได้อย่างทันที่ (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2561)

การเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติเพื่อเป็นการให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ประชาชนเกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ มีดังนี้ 1) เตรียมพร้อมก่อนภัยมา สร้างแผนฉุกเฉิน เช่น หาวิธีแจ้งเหตุ กระจายข่าว เส้นทางอพยพ กำหนดจุดปลอดภัย และประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน 2) เตรียมพร้อมด้านร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสัตว์เลี้ยง รวมทั้งต้องซักซ้อมบ่อย ๆ ในเรื่องการอพยพและการสื่อสาร 3) เตรียมปัจจัยสี่จัดเป็นชุด ให้หิยฉวยง่าย จัดเตรียมน้ำ ยารักษา และของใช้ที่จำเป็น ใส่ถุงเป็นชุด ๆ เก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัย 4) ติดตามฟังข่าวสารบ้านเมือง และ 5) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนทั่วไป (อาคม พรหมนิกร, 2561) ในมิติการจัดการนั้น Phillip, B. D. et al. ได้สรุปถึงการจัดการภัยพิบัติว่ามีอย่างน้อยสามช่วงด้วยกันคือ ช่วงแรกก่อนเกิดภัยพิบัติ ช่วงที่สองระหว่างเกิดภัยพิบัติ และช่วงที่สามคือ หลังจากที่เกิดภัยพิบัติ และได้สรุปวงจรการจัดการภัยพิบัติจากรายงานของ The National Governors' Association Report ว่ามีประเด็นที่สำคัญสี่ประการด้วยกัน ได้แก่ ประการแรก การบรรเทาสาธารณภัย (mitigation) คือการลดความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดภัยพิบัติ ประการที่สอง การเตรียมความพร้อมกับสาธารณภัย เป็นการสร้างแผนเพื่อรับมือกับภัยพิบัติล่วงหน้า ประการที่สาม การจัดการหรือการสนองตอบต่อเหตุการณ์ เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นจะมีการดำเนินการตามแผนที่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า และ ประการที่สี่ การฟื้นฟูหรือเยียวยา เป็นการนำสถานการณ์เข้าสู่ภาวะ ปกติโดยเร็วที่สุด (Phillip, B. D. et al., 2012)

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบัน แต่การรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมความพร้อมของประชาชนในการรับมือภัยพิบัติ ยังมีบางส่วนที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนไป การเตรียมความพร้อมตามช่วงเวลาก่อนเกิด ระหว่างเกิด และหลังจากเกิดภัยพิบัติ ยังมีการปฏิบัติไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อมรับมือภัยพิบัติได้อย่างถูกต้องและลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5.46 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ได้มาจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) โดยมีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และให้ความผิดพลาดได้ ร้อยละ 5 จากนั้นจึงใช้การสุ่มโดยวิธีบังเอิญ จาก 50 เขต ๆ ละ 8 คน

ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 3 ช่วง ได้แก่ ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 3 ช่วง ได้แก่ ก่อนเกิดภัย จำนวน 5 ข้อ ระหว่างเกิดภัย จำนวน 5 ข้อ และหลังเกิดภัย จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นการแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบโดยใช้มาตราลิเกิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 หมายถึง มีการรับรู้ที่น้อยที่สุด, ระดับที่ 2 หมายถึง มีการรับรู้ที่น้อย, ระดับที่ 3 หมายถึง มีการรับรู้ปานกลาง, ระดับที่ 4 หมายถึง มีการรับรู้มาก และระดับที่ 5 หมายถึง มีการรับรู้มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ โดยเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.2 การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

2.2.1 การสร้างแบบสอบถามโดยการกำหนดเนื้อหาของข้อมูลที่ต้องการ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมติฐานการวิจัย แล้วทำการการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2.2.2 การตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม โดยตรวจสอบโครงสร้างแบบสอบถาม และข้อคำถามในแบบสอบถาม ว่าครอบคลุมเนื้อหา และสอดคล้องกันตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมติฐานการวิจัยหรือไม่

2.2.3 ตรวจสอบรูปแบบของแบบสอบถาม ภาษาที่ใช้ การเรียงลำดับและความยาวของคำถาม โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 0.67 ขึ้นไป

2.2.4 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient method) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .817

3. วิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ตอบแบบสอบถาม

3.3 เมื่อผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว และเก็บกลับคืนมา ผู้วิจัยจึงดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและพบว่าไม่มีแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาและสมบูรณ์ทุกฉบับ

3.4 แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์จำนวน 400 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ และนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดย

4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลผู้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ข้อมูลระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 3 ช่วง ได้แก่ ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X} : Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.)

4.3 การเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อหาค่าความแตกต่างของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ ตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กรณีเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการตรวจสอบเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple comparison) ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 30 - 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	294	73.50
อายุ 30 - 40 ปี	180	45.00
ระดับการศึกษาปริญญาตรี	276	69.00
อาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	153	38.25
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท	179	44.75

2. ระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร

การรับรู้ของประชาชน	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ก่อนเกิดภัย	3.75	.885	มาก	1
2. ระหว่างเกิดภัย	3.60	.877	มาก	3
3. หลังเกิดภัย	3.71	.886	มาก	2
เฉลี่ย	3.69	.881	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ก่อนเกิดภัย

การรับรู้ของประชาชน	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ตรวจสอบบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพปลอดภัย	3.86	.856	มาก	1
2. ติดตามข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันภัย	3.80	.849	มาก	2
3. รู้หลักปฏิบัติในการรับมือภัยพิบัติ	3.73	.915	มาก	3
4. จัดจำหน่ายเลขโทรศัพท์ของหน่วยงานสำคัญ	3.66	.921	มาก	5
5. จัดเตรียมสิ่งของที่จำเป็นไว้ใช้งานยามฉุกเฉิน	3.70	.903	มาก	4
เฉลี่ย	3.75	.885	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ก่อนเกิดภัยในภาพรวมระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างเกิดภัย

การรับรู้ของประชาชน	\bar{x}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ติดตามข้อมูลสถานการณ์ภัย	3.57	.873	มาก	3
2. สามารถประเมินสถานการณ์ภัยได้	3.54	.911	มาก	5
3. ปฏิบัติตามประกาศเตือนภัยและคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด	3.68	.841	มาก	1
4. สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง	3.67	.874	มาก	2
5. กรณีฉุกเฉินออกจากพื้นที่ไปตามเส้นทางที่ปลอดภัย	3.55	.891	มาก	4
เฉลี่ย	3.60	.877	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ระหว่างเกิดภัยในภาพรวมระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร หลังเกิดภัย

การรับรู้ของประชาชน	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. หาสาเหตุและหาแนวทางป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต	3.75	.944	มาก	2
2. การประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้น	3.60	.849	มาก	5
3. ร่วมประเมินผลระบบการเตือนภัย และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ	3.72	.960	มาก	3
4. สืบหาความเสียหายที่เกิดขึ้น	3.85	.806	มาก	1
5. การรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ประสบภัยพิบัติติดตามการช่วยเหลือ	3.62	.872	มาก	4
เฉลี่ย	3.71	.886	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า หลังเกิดภัยในภาพรวมระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

3. การเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล	t	F	p
เพศ	1.93		.060
อายุ		1.633	.072
ระดับการศึกษา		1.676	.067
สถานภาพสมรส		1.534	.065
อาชีพ		1.035	.082
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		.958	.088

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ไม่ต่างกันทุกปัจจัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกิดภัยพิบัติเดิมซ้ำ ๆ ทำให้ระดับการรับรู้ของประชาชนอยู่ในระดับมาก ก่อนเกิดภัย มีการตรวจสอบสภาพที่อยู่อาศัยให้มีสภาพแข็งแรง และมีการติดตามการแจ้งเตือนภัยพิบัติอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างเกิดภัยพิบัติ มีการปฏิบัติตามประกาศหรือคำแนะนำของทางเจ้าหน้าที่ หลังเกิดภัยพิบัติ มีการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อขอความช่วยเหลือจากทางการ ทำให้การดำเนินการฟื้นฟูเป็นไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของ ปองสุข ศรีชัย และปภาวดี เนตรสุวรรณ ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหาของผู้ประสบภัยพิบัติ: กรณีศึกษาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยด้านรวมของการรับรู้ และค่าเฉลี่ยด้านรวมของรูปแบบการเผชิญปัญหาอยู่ในระดับมาก (ปองสุข ศรีชัย และปภาวดี เนตรสุวรรณ, 2564) สามารถอภิปรายผลการวิจัยเป็นรายด้าน ดังนี้ การรับรู้ของประชาชนก่อนเกิดภัย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากมีให้ความรู้เรื่องภัยพิบัติและการเตรียมเพื่อรับมือภัยพิบัติให้แก่ประชาชนจากทางหน่วยงาน

ราชการ มีโอกาสในการเข้าถึงการเตรียมความพร้อมรับมือ และทักษะในการเผชิญเหตุการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาเรื่องความตระหนักรู้และการรับมือภัยพิบัติ ของผู้อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ระดับความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามมีการเตรียมความพร้อมโดยการติดตามสถานการณ์ ด้านภัยพิบัติอย่างต่อเนื่องมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ส่วนการเตรียมความพร้อมอื่น ๆ ในลำดับรองลงมา ได้แก่ การเตรียมช่องทางการติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขสถานการณ์ การเตรียมเครื่องมือ/อุปกรณ์สำหรับแก้ไขสถานการณ์เบื้องต้น การเรียนรู้การใช้งานของเครื่องมือ/อุปกรณ์สำหรับแก้ไขสถานการณ์เบื้องต้น และการวางแผน/เตรียมพร้อมด้านการเงินหากเกิดภาวะฉุกเฉินจากภัยพิบัติ ตามลำดับ (กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2565) การรับรู้ของประชาชนระหว่างเกิดภัย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดทำคู่มือในการสร้างความรู้ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติในสถานการณ์ฉุกเฉินของทางราชการ และข่าวสารในโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ทำให้ประชาชนสามารถรับรู้และปฏิบัติได้ถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาเรื่องความตระหนักรู้และการรับมือภัยพิบัติ ของผู้อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ต่อการรับมือภัยพิบัติในกรุงเทพมหานคร จากสื่อต่าง ๆ มากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความระแวดระวังต่อการเกิดภัยพิบัติอยู่เสมอ ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงกับการจัดการเหตุการณ์ภัยพิบัติของตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว (กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2565) การรับรู้ของประชาชนหลังเกิดภัย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และการยอมรับ ที่มีต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติ มีการปรับตัว มีการแสวงหาการสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหา และรับการช่วยเหลือ สอดคล้องกับ ปองสุข ศรีชัย และปภาวดี เนตรสุวรรณ ที่ศึกษาเรื่อง การรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหาของผู้ประสบภัยพิบัติ: กรณีศึกษาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่พบว่าระดับการรับรู้ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวด้านรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ความรู้ความเข้าใจ และความคิดความรู้สึกต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว แต่ละด้านนั้นอยู่ในระดับมาก รูปแบบการเผชิญปัญหาของประชาชนด้านรวมพบว่าอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แบบมุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาที่ใช้ ได้แก่ การลงมือแก้ปัญหา การยอมรับ และการตีความใหม่ทางบวก ส่วนแบบมุ่งเน้นแก้ที่อารมณ์ที่ใช้ ได้แก่ การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อหากำลังใจ และการหาทางผ่อนคลาย (ปองสุข ศรีชัย และปภาวดี เนตรสุวรรณ, 2564)

การเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน พบว่า อายุ ระดับการศึกษา การรับรู้ของประชาชนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ สามารถสื่อสารได้ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ทำให้ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ไม่ส่งผลให้ระดับการรับรู้ของประชาชนแตกต่างกัน ชัดแย้งงานวิจัยของ เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพ้นสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่าผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพ้นสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อายุ และระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางที่ระดับ 0.05 (เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี, 2564) และเพชร อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน พบว่า การรับรู้ของประชาชนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี ที่ภาพรวมพบว่าด้านเพชร อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกัน (เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม นำไปสู่ภัยพิบัติที่รุนแรงขึ้น ถี่ขึ้น ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของประชาชน และประเทศชาติ การเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติของประชาชน เพื่อความเสี่ยงและความสูญเสียจากภัยพิบัติ จึงต้องมีการปรับปรุงให้ทันกับสถานการณ์ และส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้สังคมสามารถรับมือกับความท้าทายจากภัยพิบัติ การออกแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หรือคู่มือประชาชนในการเตรียมตัวให้รอดปลอดภัยพิบัติของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย จะมีประสิทธิภาพ หรือสามารถลดความสูญเสียที่เกิดจากภัยพิบัติให้เหลือน้อยที่สุด ต้องมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เน้นสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วม การเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร ร่วมคิด ร่วมทำ และการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อเพิ่มการรับรู้ของประชาชนเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก และเพื่อให้การรับรู้ของประชาชนมีระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดำเนินการ ดังนี้ จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การอพยพ การเอาตัวรอดเมื่อเกิด ภัยพิบัติขึ้นในชุมชน รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ แนวทางในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภัย หรือคาดว่าจะเกิดภัย และสร้างเครือข่ายภายในชุมชน เช่น ระบบเครือข่ายโทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร รวมถึงการใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการแจ้งเหตุ เช่น ไลน์ หรือ เฟสบุ๊ค ฯ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติหรือสาธารณภัยของประชาชน และมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาจัดทำแผนหรือนโยบายเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติหรือสาธารณภัย

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา สุขสงวน. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการสงครามที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานเผชิญภัยพิบัติของโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการทัพบก.
- กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางแผนและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2565). ความตระหนักรู้และการรับมือภัยพิบัติ ของผู้อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักการวางแผนและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร.
- กองอนามัยฉุกเฉิน กรมอนามัย. (2566). คู่มือการดำเนินงานของทีมตระหนักรู้ สถานการณ์ (Situation Awareness Team: SAT). เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก https://dhem.anamai.moph.go.th/webupload/78x031ad331bc1fd90f589bc49eb43741fd/m_magazine/37738/4585/file_download/a21a4874e558f1edab1cb15203b07fc7.pdf
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2561). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 4(2), 39-50.
- ปองสุข ศรีชัย และปภาวดี เนตรสุวรรณ. (2564). การรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหาของผู้ประสบภัยพิบัติ: กรณีศึกษาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ในเขตอำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย. วารสารราชพฤกษ์, 19(2), 73-81.

- พจนานุกรม ภูประดิษฐ์. (2564). แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ เทศบาลตำบลโพธิ์ทอง พ.ศ.2564-2570. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก <https://www.tambonphothong.go.th/fileupload/2345488495.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). ข้อมูลสถิติประชากร. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก <https://www.nso.go.th/nsoweb/index#>
- อาคม พรรณนิกร. (2561). เรื่องควรรู้ในการใช้ชีวิตเมื่อเกิดภัยพิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก <https://www.seub.or.th/bloging/knowledge/เรื่องควรรู้ในการใช้ชีวิต/v>
- Phillip, B. D. et al. (2012). Introduction to Emergency Management. Boca Raton: CRC Press.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (2rd ed). New York: Harper & Row.